Ýadyň hadysalaryny öwrenýän barlaglaryň ählisinde haýwanlara howpdan gaçmak ýumuşyny çözmäge öwredýär. Howply stimulyň hyzmatyny adatça elektriki gyjyndyryjy ýerine ýetirýär. Ol elektroşokdan gowşak, ýöne oňaýsyz duýmany döretmek üçin ýeterlikdir.

Gorky bilen baglanyşykly özarabaglanyşygy ýadyň barlaglarynda öwrenmeklik aýratyn sebäplere eýedir: oňaýsyz stimuldan gaça durmaklyga gönükdirilen hereket jogabynyň, şeýle hem okadylmanyň tizligi uly ähmiýete eýedir.

Agyry stimullardan gaça durmagyň özarabaglanyşygynyň ikiesasy görnüşi bar: işjeň we işjeň däl. Ikisi hem gorka esaslanýar,ýöne howp salýan stimullardan dürli usullar bilen gaçýarlar. Işjeň däl ýagdaýda haýwan daşky gurşawyň kesgitli häsiýetlerine tebigy reaksiýany basyp ýatyrýar. Meselem: ýagtylyga. Eger-de syçanlary kapasasynyň uly ýagty tejribe bölümine ýerleşdirseler, olar hemişe garaňky bölüme gaçmaga ymtylýarlar. Ýöne şeýle özara arabaglanyşygy olary howp salýan gyjyndyrja getirýär we agyryny ýa-da gorkyny döredýär. Şeýle howply stimuldan gaça durmak mümkinçiligi özara arabaglanyşygyň islenilýän görnüşini basyp ýatyrmakdan ybarat. Işjeň gaça durmakda bolsa haýwan howp salýan stimuldan gaçyp haýsydyr päsgelçiligi ýeňip geçýär.

Ýadyň hadysalaryny öwrenýän tejribelerde köplenç haýwanlara işjeň däl gaça durmak özarabaglanyşyny öwredýärler. Tejribe kamerasy M.Jarwik we R.Kop tarapyndan işlenilip köp barlaglarda ulanylýar. Ol ikibölümdenybarat:uly ýagty we kiçi garaňky bölümleriň arasynda geçelgeli diwar bolup, onuň üsti bilen haýwanlar bir bölümden beýlekä geçýärler. Ýöne ýagty bölümden garaňka geçenlerinde,olar agyry elektriki gyjyndyryjy görnüşinde “temmi” alýarlar. Temminiň bir gezek ulanylyşyndan soňra haýwanlaryň ýagty otagda bolýan wagty köpelýär–öwredilmebolup geçýär.

Enejan HAÝYTGULYÝEWA
S.A. Nyýazow adyndaky Türkmen oba hojalyk uniwersitetiniň talyby

Все права защищены